

« ի կայսերութեան ամենայն թուաւց Ս. ղերսանդրի
« Բ. դի , ի հայրապետութեան ազգիս Հայոց Տ. Գ. կ.
« որքայ Դ. դի , յուսովն Ա. սուուծոյ , Ես Սարգիս արք
« և պիտի պատուի Հասան Զալայի եանց . ի յիշաւակ հոգայ
« իմոյ կառուցի զեռայարկ ազգային հոգեւոր դպրոցս
« Եւ զառաջնորդարանս իմով տաժանակիր աշխա-
« տութեամբ Եւ արդեամբ ի բեր չնչին նուեր ի հասա-
« կի ծերութեանս , ի պետս լուսաւորութեան հայկազն
« սերնդոց քեմին Ս. բցախաւ Եւ ի բնակութիւն Ս. ո. աշ-
« նորդաց :

«Աղջակամ լիիշել զիս յանձն առուր՝ յորժամ քանը
«սպառին եւ գործք բազանորեն» :

Ի բուականի Փրկչից 1872, և Հայոց ՈՅՏԱՆ

Պ Ա Տ Ճ Ե Ւ Բ

Խաղաղոց , զորս Շուշիի ազգային վարժարանին հիմնադրամութքը , և նպան քաղաքին հայ հաստրակութեան գլուխը . յուղաբկած են առ վեհակած կաթուղիկոսն Ալյօնիածին , և որոց վրայօք յիշատակութիւնը բրած եմք լրագրոյս նախընթաց թուոյն մէջ :

Կորին ԱՀ Եհավասութեան

**Տեսան Տեսան Գէորգիայ մեծի Քահանայց
ապետի և Աստուածքնտիր կաթուզիկոսէ**

Հանուրց հայկազնց,
Ի հոգաբարձութենէ ազգային հոգեոր
դարսպին Հայոց Պատառակու .

Վաշայայտ է վեհափառ տերութեան ձերում, որի ի
հերուն հետէ վարժաբնն չայց քաղաքիս՝ հովանաւոր
եալն ընդ գերագոյն խնամակալութեամբ վկեցիդ և հա
ւատացեալն մերումն հոգաբարդական տեսչութեան՝ ըստ
ազգախնամ փափագանաց ձերոց՝ իւրովանն զամ քան
պդամ բարդաւաճեալ զարդացաւ : Եւ արգասիք բարեն
բաստութեան այսորդիկ ընձեռեցան սմա շնորհիւ հայրա
գութ խնամոյ Առաջնորդի վիճակիս տեսառն Սարգսի
արքեպիսկոպոսի Հասան—Զալալեանց, որ անդստին
յօրէ անտի ժամանելոյ ի քաղաքս՝ ըստ իւրում անձան
ձիր աշխատութեան, ապախտ արարեալ զծերութեամ
բըն իւրով, քրտնաւծան վաստակօք և հայրախնամ թե
արկութեամբ նոպաստամատոյց եղեալ հոգաբարդու
թեանս փոյթ մեծ կալու զրտորեկարգութենէ վարժա
րանիմ այգուց արգարե խոպանացելոյ ի ժամանեակա
Կափորդաց իւրու :

Նախ՝ կտրդելով զուսուցիչն բարեպարոյս, քաջահը մուտս և զանխոնչ աշխատասկրս, զորս հրաւիրեաց ի քաղաքաց հեռաւորաց, ի ձեռն արիւնաբութիւն քրտանց նորին, սրտոմ քաջածտնօթէ է քաղաքն ամենայն. զումումնարանն ի նախոկին խրթնացիալ վիճակէ իւր ամբարձ

Է վիճակիւ կառավարութեան իմաստուն և գերահանճար
Տեսչի , զի որոյ քաջ խնամատարութեամբ բարգաւա-
ճին գամ քան գգամ նոցին յառաջադիմութիւնք և ազ-
գային պայծառութիւնք :

Սպաքէ՛ն՝ չեն ինչ զսնխութ բնաւին՝ ի խողարկութ եւ թեանց առաջնորդականիս մոտաց, զի զլիսաւոր աղղային բարեբաստութիւնք և նոցին յառաջադէմն նկրասունք ևս քան զւս՝ ի գերաստիման կատարելութիւնո, ո՞չ յայլուստ՝ քան զբաջիմաստ կառավարութեանց իմաստ նախոհ տեսչութեանց նոցին առկախեալ և կախին անշուշտ՝ Ահա բանիս՝ ի վկայ՝ աղջ՝ առ անդամ մի կառեալ կացեալ յոտնի մասն՝ յառիցուք պլշոցեալ՝ ի բացական դարս անցելոց հնութեանց, և անդէն անդ տեսանել տեսցուք քաջապէս, զի ո՞ւր ուրեք ազգաց և աղանց վերելք՝ ի պայծառութիւն զործեցան, այնորդի ո՞չ յինքեանց՝ քան յաղգասիրական փոյթեռանդն ջանափրութեանց դիւցաղնեայ արանց և բարերար իշխանաց նոցին հանգիսացան։ Ահա գերտահամրաւեալ հըսովմէական տիեզերակալ պետութեանն նախնուոյ և աղգի նոցա այնչափ զերալանց շուք և պայծառութիւն քան զչափն՝ ուստի ուստեք արգեօք՝ որ զաշխարհ համօրէն զո՞գ ընդ լծով միահեծան իշխանական գաւառանին նկուն կացոց, և որոց հոչակ փառաշուք համբաւութ մինչ ցարդ հնչեալ հնչի յականջա, որոյ շնորհ և ո՞յր զործ՝ եթէ ո՞չ լցոնախորհուրդ իմաստութեան օպոստափառ միագումար խմբի ծերակուտին և վկանձն նեայ իշխանաց նոցին, որդ յայնքան բազմազիմի իրութիւնս գիտացին քաջ և զիմաստուն հանճարեղութիւն՝ ի վար արկանել, զորոց և բազմահմուտն Պօսիկ գաղղիացի խորհրդածէ ասելով թէ՝ «ոչ անարժան համարեցու և Հոգին սուրբ զոյն զոյս յուշառնէլ՝ ի Մակարոցեցոց զիբան (ա. մկ. լ. 15. 16) և իսուել զու

յարդի կենդանաբար պայջառութիւն , որով աշակերտ
հոլք առաւել քան զերկերի ը՝ առաջնորդելով ի շատիվ
առարինութեան և հարազատութեան սրբոց Եկիղ ցոյ՝
մարզին այսօր յուսմանս ազգի ազգի լեզուաց և մակա-
ցութեանց , մանաւանդ ի յառաջազէմն նկրտելով ի
հայկացեան մերս բարբառ , յորում պանծալի հանդիսաւ-
նան ի յօրինուածն չափածոյ և արձակ շարագրածոց ի
հիացումն և ի միսիթ արութիւն համօրէն հայկալուն հա-
սարակութեան քաղաքիս :

Երկրորդ՝ հանապազրդ այցելութեամբ իւրով ի ղըալ
բոց , խոհանուն իմաստութեամբ իւրով տնօրինեալ

բրոցս, բայզական խաստութեամբ իւրով տօրիբնելով
զամենայն, բարեհամբոյք քաղցրութեամբ իւրով քաջա-
լերելով զուսուցիչս և զամենայն պաշտօնառեարս, սրբ-
տառուչ բարցական իրատուք գդուելով և փայփայելով
զմէն մի յաշակերասելոցն իրուե զորկեակս հարազատս
կազդուրէ զձեռս վաստակաւ որացն ի ջանս և յաշխա-
տութիւնս ի յառաջադիմութիւն վարժարանիս : Երրորդ
առ ի վերած ելց զնամուկին յուղողգդ նիւթական վիճա-
կենաց դպրոցիս յանհրկեանն զրութիւն և առ ի մշտնջե-
նաւորել զդոյութիւնն սորին, ամենայն ջանիւ կետառուս
եղե գտանել զապառիկ զրամն սորին կորուսեալս և զա-
նակնեալ յատացումն, որովք կազմեալ զդումարս 5000
բուրբակաց արծաթիոյ, եռ փոխանակել զայնս ընդ արքու

Նի բիլթից : Իսկ ի գիւտ մնացորդացն այլոց բազմաթիւ զրամական գումարացն զամենայն հնարև հնարի ոգուոց չափ և աշխատութեամբ մեծաւ : Չորրորդ՝ ի ձեռն արիաջան և հաւատարիմ գործակալաց նորոգ կարգելու յինքենէ , ըստ համաձայնութեան հոգաբարձութեանու ետ ժողովել զեկամուսո գարոցիս վատնեալը տարապարտուց ի կուր անձանց ոմանց , որով ուսումնարանն յառաջ քան զգալուսո իւր յոլիս ասաստան լիալ տագնապէր : Հինգերորդ՝ առ ի շնորհ սեպէհական տան՝ վորժարանն ամի ամի վորձուք 400 րուլեօք արծաթով աստանդէր յացլացլ տեղիս : Ազգանուէր Հովհան եկեղեցուոց ի գործառ առա առանձաց այսոցիկ և վեստոց առոնց ձեռնամուն լինեցյատ զիւնան վրձակայինս յեկեղեցականս և ի գարոցականս , իւրական սննդաբարամթոշակաւ , ինքնուրացն ձարտարապետութեամբ և վերաբարձրութեամբ , յայտնէ ցերեկոյ մեծավաստակ աշխատութեամբ գումարամամբ ձեռացն ընդ հոլու և ընդ քարինս և հոսմամբ քրտանց ի ծերունակարդ ճակատուածնան չափուոց ի կառացում մնորոյ վայութեակերտ հոյակասու մեծագլր ուսումնարանի , որ կարէ բոլոն գակել յինքիս առաւել քան 4700 աշխարհաբեկրտ և ունի ի յանի եւանել

յառաջիկայ գարնան , որով դպրոցն զերծ եալ ի թափառական զբուխութեան իւրմէ , շահելոց է նաև յիւրաքանչիւրում ամի զօրս հարիսը բուրդի արծաթ :

վութեամբ դրաք ճիմատութենէ և զգօրաւոր հանձարոյ առաքինի ատահնին, յորում խմաստունք լշնէին այր իւրաքանչիւր միաբան անաշառ և աննախանձ զախարէին խնդրէին զօդուտ : Ըստ այսմ և վասն Հեղինական աղջին չըտնդապի նոյն ինքն ևս յայտ առնել պատմութեան իւրում Տիեզերականի ասելով թէ՛ Զրավիդն եղի խմաստախրութիւն 'ի պահպանութիւն պետութեանն Ելլացաց . որչափ (ասէ) առաւել էր աղջամաթիւն նոյն նոյնչափ և աւելի կարեռք էին նոյն օրէնք հանճարեղք բարոց . . . : Եւ այսպիսի գեղեցիք օրինադրութեամբք լցին զաշխարհն զայն թաղչո Վիթագորաս, Անախազորաս, Սուրբատ, Սբքիտան Պղծառն, Քրենտոփոն, Արիստոտէլ եալլք, որով արդարե Յունականն այն ազգ յամենացնի գերազանցեան և օրինակ չքնարզ հանգիսացաւ աշխարհի 'ի ժամանակին : Այլ ինձ զի՞ բնաւ ընդ վորաքննին 'ի խորշ հնացեալ գաղանութեանց թարթափիլ յապացոց և ուշջորկութեան բանիս, ուր և ահա սիրասրանչ չքի զափայլութիւնը արդի ժողովրդոց համբաւազօրն լերու պոյ քաջայաց քարոզին զայն, զոլ 'ի բաղմահանձար տնօրինութեանց կառավարութեանց իւրեանց : Այս զհաստատութիւն և Սողոմօն զրոշմէ յԱսուածազի տառն, թէ՛ քրազմութիւն իմաստոնց՝ փրկութիւն քաղքաց, և թագաւոր հանճարեղք հաստատութիւն ժողովրդոց, որում և ձայնակցէ պարագլուխն քերթողական զամաւու ոս յելիտական զիւցաղնականին իւրում, երգելով՝ թէ իմաստութիւն փրկէ քաղքարց և նո զիսէ զօր ունի : Ապաքին այսոր օրինակի բազմազիմի նշարբին 'ի տիեզերական հրատարակիս, յորոյ ին ինչ նոյն ինքն կիկերոն պերճամիօս 'ի զիրս զիւտին այս ցուցանին « լաւ ևս իննամին՝ որ իւրդրով կառավարին, քան որ առանց խորհրդոց : Այն տուն՝ որ իսոյ

խնամածոթիւնս առ վարժարանս և առ աշակերտեաց
սորին և զհող խնամոց ի սեպհականոթթիւն ամենայն
կալուածոց վահօրէից վիճուկիս, մանաւանդ լոյնածաւալ
տեղեայն Խօսթաց վանից, յայր սակո, և որոշուքաջար
յայտ է Ա Եհափառութեանդ, յանցելում ամի ուղեար
եալ ի Տփիսիս ի լինելն Ա Եհիս անդր, բակոմա աշխատ
եղի, զոր և քաջայսո է, հոգաբարձո թիւնս ի ձեռն
խոհական միջնորդութեան և արդար իմաստուն հնարից
սովոր և ձեռն աշխատ

սորին, ի ձեռու բնիքել։
Ահա այսքանեօք ազգասիրական բարեմանութեամբ
ապաքինեաց զբարոյական և զնիթական հարուած
վարժարանին կը եալը յանհոգութենէ և ի շահախնդրու-
թենէ նախորդաց իւրոց . պատկեաց զյոյս ԱԵՀամբառ-
ութեան Զերոյ՝ հասուցանելով զուսումնարանս յայ-
երջանկաւէտ և ապահով պայծառութիւն . յոյր սովու-
հոգաբարձութիւնս պարտ վահամական անձին վարկանի-
մատոցանել խորին ստակառանոք պիւրն որտեռանդ
շնորհակալեաց անփեղ հաւասարի՛ վեհամբառ արդա-
բակարով տէրսութեան ձերում, որ ի ձեռն ազգաշահ և
քրտնաջան Յուանորդաց այսպիսեաց բազուկ լուսաւ-
րութեան կարկառէ հայկազնեաց մատաղերամ' որերոյն
քանիքակ' լով ի սիրտս նոցին զյաւէրժական յիշտառակ'
զեռանդուն երախտագիտութիւն :

Ա. Ա. յաւարոյ յ այսմիկ ի յոյզո ծփանաց ո՞չ ստիլա-
տագի տագնապի , որպէս համօրէն հասարակութիւն-
քաղաքի , նոյնպէս և առաւել հոգաբարձութիւնն և հայ-
մօրէն դպրոցականք՝ ընդ լուր համբաւոյ փոխազդու-
թեան (Առաջնորդին մերոյ ի վիճակն Բեսարաբիայ) : Կար-
արգարե զիմեցոց եւ սպալի , որ Եթէ ունիցի հաւա-
տիլ , յայնժամ ի գէպ իսկ ելանէ բանն մարգարէին ի վե-
րայ զպրոցիս և համօրէն քաղաքին . Վ. Առաջի նորա դր-
բախտ փափկութեան և ապա անտապտա անցարիուն :
Վեհափառ ատէր , չեն պրծեալ առականին ի յոշոյ մերձի
եղերական յիշատակք անցելոյ , յորս վհատութիւնքը
խռովութիւնք , տարածայնութիւնք , երկպատակու-
թիւնք մի զիմով երեւելս առնելին ի քաղաքի սի ձեռն Ա. Ա.
ռաջնորդաց (Քաղաքիո) . յորս անդասունակ վիճակի
դ ըրոցական դարթու ցաներ զամենացն անկարեկիրս յոյր
և յարտառառաթոր կականումն : Զէր ի միջի արդի իսա-
զազաւէտ երջանկութիւն , միտքանական Ըստցութիւն
և համամիտ եզրայրսիրութիւն : Զէր ի միջի արդի զբա-
րոցական պայծառութիւն , որք միայն պարզեցն քա-
ղաքիս , որպէս կանխեցաք յիշատակել , չնուհիւ հանձա-
րեղ կառավարութեան Առաջնորդիս . զոր չկարէ փ-
խանակել ընդ այլրւմ ումեք անձանօթի փոքրեցելոյ ,
չկարէ անջատիլ ի Ամանէ բայց մահուամբ միան :

¶ Աստի հոգարաբնոթիւնն ի խաղաղասիրական և քարեզորով աեսչոթիւն ¶ Եհափառոթեան ձերյալ վատահացեալ, խոնարհական յորդանօր խնդըլ, և թէ հաւաս

Հրդավագարի, ամենայն իրօք կազմ է և յարդար, եալ, քան զայն՝ որ ըստ բնրման և առանց ինչ խորհրդաց ու գիրի : Զօրին՝ որպէս զօրավարն է իմաստուն և քաջա հմատուն ՚ի զինուորական իրազնիթիւնու , ըստ ամենայն մաստեցն սպատշաճաղոյն կառավարի, քան զայն՝ որ յի մարտթեամբ և յանդգնական բերմանի որուոք կառավարի : Զնոյն է տաել և վասն նաև արկութեան , քանզի այն նաև քաջ և անվտանգ կառարի զընթացու , զոր ի մաստուն և քաջավարժ նաւագետ զործէ¹⁾: Եթէ այս այսիէս՝ առա քանին խնդութեան մեծի արժանաւորք ո՛չ և այն ժողովուրուք ենթարկեալք ընդ այնպիսի հանձարիմաստ կառավարչաւ և ուրագի անզցյդ պարծանաց ո՛չ պատճառ վասն նոյս այս խակ մտացի խնամնակալ, որոց ամենայն յցս և ակնկալութիւն ՚ի նաև հաստատեալ կան, որդես և այսօք հանդիտացեալ խմբի մերում և ամենայն ատրակաց եղրացցս մերոց նոյն հանդիպեալ տեսանի : Քանզի առարկէն խնդութիւն է մեծ և կարի կարի որ արժանանալն վիճակեալ հօտին բանականի այս պիսի չափուի հոգեորի՝ որոյ զհանճարի մաստութիւնն ըզ հոմքաւի հարիանի ՚լ. ծայրագոյն զլիոյ չայաւատանեաց Եկեղեցոյ և ապացոյց տայ զապագայ զբարուոք կառավարութեան ուրին: Ոյ հա այս խակ իրաւացի խրամութիւնն ըստ մեր, և ահաւասիկ այս խակ պրտեռանդն խնծղանք հանդիպեացեալ ժալուրքականաց :

Ապա հրաշացի՞ր սխրացեալ ծայրակիր ցնծութեամբ
սրտիդ, ո՛ երկնային հարսնգ ամիջի ծ և ողջախոչ, Մայր
մեր սուրբ Եկեղեցի, զի ահա այն ինչ մեծարազ փեռ
սոյց քո նորընտիր և հոգեոր այսօր՝ի գողտրական ծոց
քո հասեալ պարարեալ՝ կարի ըլքակամթէ առ քեզ և
ձայն նորո սիրահրաւեր ըստ երդողին հնչի քաղցրա-
բարբառ առ քեզ, թէ՝ «Եկ հարսն՝ի Վիթանանէ, եկ՝ի
Եկունանէ Եկունանէ Եկունանէ Եկունանէ Եկունանէ»

տի իցէ տնօ բէնութիւնդ այդ , խնայել յանդորրաւէտ
կիանս ժողովրդականաց և ի բարոյական երջանկութիւն
նոյին , գթալ յարտասուս և ի յառաջադիմութիւն նո-
րարմպտջաշակերտելոց , որք զթառատ խնամօք բար-
մարդիւն Հովուիս զարգացեալ զօդիւ որդիական սիրոյ՝
կապեալ են ընդ ամա արգուոք իրրե Ընդհօր հարազա-
տի , չմերթել զզապրոյս յուղրմութհնէ ձերմէ , չզրկել
զսո՞ի խնամոց մածաշան Առաջնորդիս , փոխադրու-
թեամբ այլուր զայրն անցեալն զանցեալն զեօթանաս-
նութենիք , որեւմն և խոնարհնաշն յալիս ճերութհնան ,
թողուլ զսո՞ն նոյիրել զմնացորդ կենացն յօդուտ հայ-
րենեաց իւրոց և ի լուսուորութիւն մանկուոյն իւրոցն
սանականացն հարազատաց , որով և միսիթարել զսիրո-
համօրէն ժողովրդեան և զգէմ ունիլ ամենայն տհաճու-
թեանց , երկառառակութեանց և թշուառութեանց հան-
գերձեցելոց :

Ե Շուշի, 12 Փետրվարի 1872 թ.:

Հոգաբարձուք ,
Յակովիք—բեկ ՄԵԿԻՔ Շահնազարեանց ,
Զարարիա Աղամալեանց .
Գրիգոր Ղուկիսանց :

բազմապատճեն է այս գործը.

Ես ընտրեալ զոլով զլուխ հասարակութե Հայոց
ժողովրդականաց Ըստշի քաղաքիս , ի վսեմադունից
պարսուց համարիմ ի կարգի՝ մեծապէս խոկալ և
հոդալ յամնայնի վասն ամենակերպ օդ տակարութեց
հասարակութեան և վասն զառաջս առնըլոյ վասար
կարութեանց նորին :

Ալստի ստիպեա ալ յայոց սեպուհ պարտաւորութեանց
իմոց, աշա վստահանամ զմիարեան ինսդրուածս հա-
մախումը ժողովրդականաց Հայոց քաղաքիս և զո-
գեկան ցաւ նոցա, սրով է համակեալ առհասարակ՝
թախանձագինս հարկեցին զիս, հասուցանել ի տնօ-
բէ նութիւն զի հափաս սուրբ Տէրութեանդ :

Համաշխառորդն ի միջոց հասարակութեանս, ասեն,
այնինչ մեք զեղեցիկ զգացմամբ վկայելով առաջի
Դիլոսոյ Հայաստանն այց սրբայ Եկեղեցոյ զարժանա-
գով դործոց և զվաստակոց զերա. Առաջնորդին մե-
րոյ տեառն Ասրդիս արքեպիսկոպոսին, և յայտնե-
լով զեռանդուն ու խտ մեր 'ի յիշատակ անձուկ սի-
րոյ մերոյ առ նա և անմոռաց երախտին, զսրս վա-
յելեցաք և վայելեմք ի նմանէ մահարձանաւ պատ-
ուել զնա յետ մահուանն, խնդրադրաւ 'ի 10 Յուն-
վարի, միծաւ յուսով դիմցաք առ Արքութիւն՝
շնորհէլ նմա զկոչումն մետրապօլիտութեան, ահա
գժիրադաբար աստէն և անդէն լուր հասանի մզկ,
լուր անախործալուր և միանդամայն անակնունելի,

զիսոյ Ասմենքաց և Հերմանի, 'ի մարեաց տոխիծոց և 'ի
Ըբրանց ընձուց (Երգ. Դ., օ) : Եկ ապա գու և ողջազգու-
թակալ հաւաքառտեսաց ընդ ներ և սիրացեց խանութղա-
տանօր զոշեամ՝ թէ «Ահաւագիկ կաս բարենշան եզրօր-
որդեակ իմ», այդ և գեղեցիկ առ գտնոյս մեր հովանաւոր
(Խոյն Ո., 15) : Քանիդի այն ինչ ահա 'ի գահ քո Քահա-
նայապետական բազմեալ բարձրացնալ՝ զաջս խնամոց
դրբւովքդ արկցի, և գդաւազնն իշխանական 'ի ձե-
սին, 'ի սի փարախ հանգստեան աւաւազեացէ զհօտ իւր
բանական : Հրճուեաց տաճարով Աստուծոյ կենդանեաց,
դի ահու յեռադպրեան ժամանակիս ոչինչընաւ խաթթա-
րեցար յուղիլ հաւատոյդ և ո՛չ բնաւին խրթնացար
յԱստուածաշնորհ բարելրազգութ ենէդ, և նաևահան-
դոյն եղեմատիքն Հայաստանի նոհանատուկ քաջ և արիս-
խրոխս արձանացոցեր զրդիս քո ընդգիւմ իւրահնար
Քարավական արձակմանց, որպէս և նա երբեմն գլանու-
նահաստակս իւր զԼ եռնդեանս և զԱ արդանեանս յարիւ-
նուոդ դաշտն իւր Շաւարայրի, և երբէք ո՛չ յուրաստ
կացուցյեր զնոսա յուղամիառ Քրիստոնէական հաւա-
տոյդ, զրբ ուսար 'ի սրբազնից լուսուուշացն մերոց
'ի Թագդէսուէ, 'ի Բարթուղիմեայ և 'ի սրբոյն Գրիգորէ,
դի ահա և ուսուցիչ հոգեւոր յարուցեալէ փառն որդւոցդ
նոյն յանհոգին մեր Այրաբատեան Մայր Եղեղեցի, զոր
այսօր պերճարար բնդունիս 'ի ուրա

Խրամացարուն ք ի գուք յաւետ դառը մատաղատից գլ
անհանց ողեշարժ հրճուանօր , ծափ զծ ափի հարեալ ի
կոցթօ պարերգու և հարցին ուոք ձեր , ի գայլալիկ ձայն
մեղմանջ հնչեսցին լեզու ք ձեր զուաբանական , ի վան-
դին պինդարեան նուազեսցին զեղգեղածայն ներգաշ-
եակութեանդք , զի ահա խոկ հսաւեալ է Հայու ձեր զորո-
վալիք համան ուն Գրիդուրունաց ուանծան անեանապա

իբրու թէ՝ ի մօտոյ կամ անազան փոխագրիլ աւնի
բազմատաղանդ և աշխարհաշէն հայրս մեր տէ ը Ապա-
գիս ի վիճակին բնասրաբիոյ :

Այս լուր, եթէ արտաքոյ յուսոյ հասարակութես, արդարե ստոյդ իցէ, ապաքէն մեծակին զրկանք համարի և զրեթէ տարօրինակի յեղափոխութիւն այնց ապագայ ազդային բարելաւութեանց, զորս ակնունի կարօտիւ. վիճակս Դարաբաղու վայելն ի նմանէ առատապէս, և անշուշտ վերանորոգել ունին այնոքի տառապակրութիւնք և մեծավաս իրողութիւնք, զորս կրեաց խղճայի հասարակութիւնն յերեսաց Ըստաջնորդաց, մի գինի միւսոյ առափելց ի վիճակս զինի մահուան. Ենթարապօլտին Բաղդասարայ, յարմէ և փոխանակ այժմեան Աստուածահանոյ միաբանութեան մերոյ և խաղաղութեան դարձեալ պարտին տիրել միզանշուշտ ազգակործան երկպատակութիւնք, խոռվութիւնք և այլ անպատեհութիւնք :

Հասարակութիւնն քաղաքիս և վիճակիս՝ յընթացւ
այսքան ժամանակի, իբրև փորձաքար, ծանեաւ ան-
սխալ, թէ՝ յինչ արդեօք կայանայ հոգեկան և մար-
մատկան երջանկութիւնք իւր, և թէ՝ յումէ յատկաւ-
պէս կարէ ակնունիլ զայն անվրէտ, ոչ ապաքէն որք
անցինն և դնացին օտարք էին և վարձկանք, ոչ ա-
պաքէն անմուաց գրոշմեալ կան տակաւին ի յիշողու-
թիւնս իւրաքանչիւրոցն Ծոլեալ ի նոցանէ անքարձ
յիշատակիք, և վերջապէս՝ ոչ ապաքէն անլուծանելի
սիրով կապեալ կամք ընդ գերապատի Հօրս մերաւմ
մինչ ցկէտ մահուանն ի յարդանս նորուն ազգի ազգի
մեծագործութեանց և երախտեաց յօցուտ և ի պայ-
ծառութիւնն մերս վիճակի ըստ ամենայն մածանց :

ՀՀա զզյնս և զայլ բազում սոյնպիսիս խօսին ճռ-
զովրդականք տեղոյս, և յուսաբեկ հոգւով վրդովեալ
և խոսվեալ կան Փինչ իսպառ. մտադիր եմքու ասեն,
և պատզամաւորս առաքել առ սուրբ Հայրապետն մեր
առ իշխաննեց զցաւս մեր զայնոսիկ ողորս բանաւոր
յայտնել առաւելապէս ի Ճահ համարի, քան թէ
դրով. նաև խնդրուածս մատուցանել մծի իշխանի
Փոխարքային, զի խզալով մեզ՝ անշարժ թողցեն
զյարարաթուն Հովին մեր և քաջ մշակն եկե կեցւոյ
և ազգիս իսկ ի գերե ելանի լն յուսոյ մերոյ, բաց
են մեզ, ասեն, գրուքն աղատութեան՝ ընտրելոյ
զբարին և զշարն մեր :

Եւ ո՞չ միայն այսպահն , այլև ոմանք ի միջոյ հասարակութեանն , ըստ թախանձանաց բազմութեանն՝ միջնորդեցին և տեղոյն պարոն Գրաւուապետին , որ դիմէ ըն ի քաղաքն Տիֆլիս , զի եթէ ստոյց իցէ բանս , յայտնեացէ առ տեղեաւն , որոց հարկ իցէ , զներկայդրութենէս և զապազայ ալէտիցն իւրեանց , և որշափինչ հնարաւորէ , հոգ կալթի խնդրել վասն զառաջա

մեծին Սրբարատոյ , ահա այս խոկ նոր Սահմակ կամ Մհեռ-
րութիւն նորազիչ ոսկեցինիկ դարու գրականութեան ձերոյ
և «Յարդող ուսանացյլ և ուրախացող ընդ յառաջադիւ-
մութիւն ձեր՝» որպէս և երբեմն ալէջարդ քերթողահայրն
Հայաստանեացյ ըղձայր Խորինեան Մովկէս: Պարզեալ
և այս Մեկենաս ժամանակիս յանձնանձիչ բանասիրաց
հայրենեացդ , որպէս և առաջինն այն հրաշալի քերթո-
ղացն հասկմէտիկանի Վիրացիլեայ և Ովբատեայ , առ մե-
ծաւն Օգտառեաւ : Քանիզի արդէն իսկ քաջախրախոյս
հոանդեամբն Նորին Սրբազնութեան , արծարծանիցի
սէր ուսումնականութեան՝ ի սիրոս ձեր , արգասաւորիցի
և միաք ձեր բազմաբնիւն տոհմականօր զիստոթեան ,
ազգասիրական գործունէո թեամբն՝ բարդաւաճիցին՝ ի
ձեղ տեսական և բարյական կեանք ձեր , քաջակոր
նկամին՝ թանձրագանդալն տփխութիւն անհետանայ
զլվութիւն և Պիերեան քորք Մուզայք Մասեաց զադարս
առաջին՝ ի բարձրագանդամ Պատնասեան արտեւանունս
նոտաց ձերոց : Ուստի մայթանք ձեր ջիրմեռանդական
ողբեցին առ քառակենդան Քրոպէտիկան կասմն զե-
աագունին Սստուծոյ , օրչնել զթանգագին դկեանս սո-
ւա՛ երկնային քաղցր օրհնութեամբ և զերերջանիկ բա-
րօրութեամբ յամն յամացրս՝ ի յոյս , ՚ի մայթարութիւն
՚ի յոյս պատճառապահ ուստի մայթարութիւն ։

՚ի շուրջ քաղաքանաց որդի ոսկ վիճակի ելոց ինքեան :
Ուստի՝ երգեցի՝ քաղաքանաց եթք ձեր, հապաւ եր-
եցի՝ ք ՚ի չնորհաւորութիւն փաստոր և ցանկալի շնոր-
հածոթեան առին :
Նորջուղա, 10 Յունի 1872 :

առնլոյ այնոցունց

Ղամսորոյ զայսմ ամենայնէ առաջին և սեպուհ
պարտ անձին համարեցայ այսուիկ համառօտագրու-
թեամբ յայտնել Աստուածարեալ մեծի Հայրապետիդ
և դժառատ սուրբ Հօրդ, որպէսզի ձերով Աստուած-
ատուր խոհականութեամբ սփոփես ջիք զվարակեալ
սիրատ և զհողիս յանձն եղեալ ձերումդ հովուապե-
տութեան բանաւոր հօտիս Քրիստոսի, և եթէ իրօց
եղեալ իցէ ի միջեր բան և խորհուրդ ինչ վասն փո-
խադրութեան վիճակաւորիս մերոյ, բարեհաջես ջիք
թողուլ զայն առանց հետեւանաց, որով ունիք անմաշ
յիշատակ թողուլ մեծի առուան ձերում, ազատելով
միանդամայն զժողովուրդն ձեր յապազայ անդար-
մանելի վշտաց և անակինունելի յուսահատութեանց,

Չերաւմք սրբակնակտառ լի հափառութեան
ամեախոնաբչ ծառայ
Բապայ Բեկլարեանց :

Ամբողջնորդական ընտրութիւնն է:
Չմիւռնոյ վիճակիս Երեսփոխանական ժողովը
փափաքելով որ Առաջնորդական ընտրութիւնը կա-
տարեալ աղասութեամբ և ըստ բաղձանաց բոլոր ժո-
ղովրդեան լինի, որոշեց՝ որպէսզի ազգային այս դոր-
ծողութիւնը՝ որ ըստ Առաջմանագրութեան՝ իրեն
միայն կըսպատկանի, իւր ընտրողներն ևս մասնակից
լինին անոր: Բևստի սահմանագրապէս պատրաստ-
եալ վիճակիս չորս ընտրելի Առաջնորդաց ցանկը՝
ազգարար Նամակօք յուղարկեցաւ 280 ընտրողաց. ո-
րոցմէ 134ը մասնակից եղան Առաջնորդական ընտ-
րութեան, և քուէարիկութիւնը ամենայն բարեկար-
գութեամբ տեղի ունեցաւ ի 22 ամսայն անցելոյ,
Առաջնորդարանի քաղաքիս:

Հորս լնորելիներէն էին ղերա . Տեարք ,
Ներսէս եպիսկոպոս Վարժապետեան ,
Խորէն եպիսկոպոս Կարպէյեան ,
Յարութիւն եպիսկոպոս Վեհչապետեան ,
Արիստակէս նախկին պատրիարքական Տեղապահ :

1 քուէ Յարութիւն „ „
134 քուէ
Քուէ ից բացարձակ առաւելութիւնը՝ զերա, Կար-
պէյեան խորէն եպիսկոպոսն ստանալով, Ա. Արքա-
նութիւնը Ռուածնորդ հրատարակեցաւ Օմբունոյ վե-
ճակիս, և այս ընտրութիւնը անմիջապէս հեռագործ

Հաղորդեցաւ կ. Պօլսոյ սրբազն Պիատրիարքին : Խոկ
՚ի 25ն ՚Այժմըերի՝ աւստրիական շողենաւով յատուկ
նամակներ զբեցան քաղաքիս ազգային վ արջութեան
կողմանէ թէ՛ առ ամենա . Խորիման Պիատրիարք այրն
և թէ՛ առ զերա . Խորէն սրբազն ե պիսկուառոսն :

Այսօր՝ի հասանելքաւստիհական շողենաւուն, ան-
շուշտ յիշեալ նամակաց պատասխաններն ըսդուն-
ուելով, ժողվորեան միտքը պիտի հանգարծիք քանզի
ասողներ կան թէ գերա. Խորէն եպիսկոպոսը յօ-
ժարութիւն պիտի շունենայ յանձնասու լինել վիճա-

կիս Առաջնորդական ծանր պաշտօնին :
Եթէ հիմնաւոր են այս զրոյցքը, ԱՀՀԱԾԱՌ՝ իբրև
Թարգման քաղաքիս Հայ ժողովրդեան աղատասէր
դատամանը, կառաջարկէ Եսորին Որբազնութեանը,
որ բարեհաջի իբրև հոգեոր հիւր դալ և քանի մը
ամիս մեալ 'ի քաղաքս, միիթարելով զմել հոգեորա-
պէս, մանաւանդ յաւուրս տօնախմբութեան առաջա-
կայ Ս. Կննդեան : Եւ եթէ վիճակայնոց որդիա-
կան ջերմեռանդ սէրը կըհամապատասխանէ իւր հայ-
րական բարեխնամ սիրոյն, և զմել և զմեր քաղաքը
տեսնելով յօժարութիւն մի կըզոյանայ 'ի սրտի իւ-
րում, յայնամեմ կընդունի վիճակիս առաջնորդական
պաշտօնը : Իսկ եթէ ոչ, կըվերադառնայ 'ի Ա. Պօ-
լիս, անմոռաց ունելով, կըյուսամք, իզմիրի Հայոց

յարդական հիւրասիրութեան յիշատակը :

Հարկ կը համարիմք այս առօթիւ յաւելցնել՝ 'ի տեղեկութիւն որոց անկ է, թէ մեք զմիւնացի Հայքը, որ եւրոպական բարուք և վարուք սնեալ և զարդացեալ եմք, ուրիշ քաղաքաց Հայոց նման՝ աշատութիւնը միայն մղչամար չեմք պահանջեր, ոյլել իւրաքանչիւմք որ մեր Տոփեոր Հովկիւքն ևս մասնակից:

